

Analýza: Pavel Blažek vysílá ústavně nežádoucí mocenské signály dovnitř justice

Ministr spravedlnosti Pavel Blažek zasahuje do činnosti orgánu činných v trestním řízení ústavně nepatřičným způsobem. Jeho jednání vysílá nežádoucí mocenské signály do soustavy státních zastupitelství a soudů. Mimo jiné ve znepokojivé souvislosti s prověřováním či vyšetřováním jeho spolustraníků a známých.

Shrňme si některé z kontroverzních kroků ministra spravedlnosti za poslední rok, které **nás ve svém souhrnu vedou k závěru, že ministr využívá své pravomoci v rozporu s ústavními principy právního státu a dělby moci:**

- 1) Po rezignaci Ivo Ištvana, kterého Pavel Blažek ještě jako poslanec označil [za škůdce demokracie a státu, který nesmí vést tak podstatnou složku státní moci](#), ministr spravedlnosti oznámil, že jeho nástupcem [nejmenuje nikoho z vedení](#) Vrchního státního zastupitelství v Olomouci (VSZO).

Následně novinářům [sdělil výsledky „analýzy“](#), která byla značně kritická vůči VSZO; nejvyšší státní zástupce ji označil [za příliš příkrou a nepřiliš hlubokou](#). Ministr současně oznámil, že od kandidáta navrženého do čela VSZO očekává návrh [reorganizace, včetně personálních změn](#), na základě kterých rozhodne, [zda jej jmenuje či nikoli](#). Ministr odmítl zveřejnit analýzu, o kterou se opíral; později vyšlo najevo, že [„analýza“ byla ministru sdělena ústně](#) mimo poradu, a nebyl proto pořízen zápis.

Státní zástupci VSZO dozorují [případ brněnských městských bytů](#), s nímž jsou spojováni mj. jeho [spolustraníci z brněnské ODS](#) (Blažek je předsedou jihomoravské ODS).

- 2) Ministr spravedlnosti nevyhověl návrhu předsedy soudu a [odmítl jmenovat trestního soudce Aleše Novotného](#) místopředsedou Krajského soudu v Brně pro trestní úsek. Takový krok je velmi neobvyklý. [Uvedl navíc](#), že tak učinil z důvodu jeho [dřívější rozhodovací činnosti](#), neboť se měl podílet na soudních rozhodnutích, která státu způsobila škodu. Šlo mimo jiné o [případ](#), kdy Aleš Novotný [odsoudil Alenu Vitáskovou](#).

Proti jeho postupu se [důrazně ohradila Soudcovská unie](#), která jeho odůvodnění označila za *nepřijatelné a do budoucna velmi nebezpečné*.

Hodnocení konkrétních soudních rozhodnutí v souvislosti s personálním rozhodováním označila za *nepřípustný zásah moci výkonné do rozhodovací činnosti soudců*. Ministr spravedlnosti následně doplnil důvody pro odmítnutí Aleše Novotného [o výtku](#), která mu byla v minulosti udělena. Sám však [přiznal](#), že se o ní dozvěděl až po oznámení svého rozhodnutí nejmenovat ho do funkce.

- 3) Ministr spravedlnosti podal [kárnou žalobu na trestního soudce Aleše Dufka](#), pověřeného místopředsedu Městského soudu v Brně pro trestní úsek, kvůli jeho rozhodnutí poskytnout informace podle zákona č. 106/1999 Sb. Soudce vyhověl žádosti o poskytnutí soudních příkazů k domovním prohlídkám v již zmíněné kauze brněnských městských bytů. Například u [kandidáta na ministra životního prostředí Petra Hladíka](#). Ministr byl opět kritizován [pro možný střet zájmů](#).

Ladislav Vyhnánek z Katedry ústavního práva MUNI k tomu [pro týdeník Respekt uvedl](#): „Kárný návrh má určitý šikanózní potenciál, pokud by byl šikanózně využíván, to není žádné ‚dáme to k soudu a ono se to tam vyjasní‘. Je to vztyčený prst a vysílá to velmi špatný signál. Zvláště v tak citlivé kauze s takovými konotacemi - brněnská politika, Pavel Blažek a kandidát na ministra životního prostředí.”

- 4) Ministr spravedlnosti za svého působení [podal podle Seznam zpráv](#) celkem devět žádostí o informace o stavu trestních řízení, které byly adresovány státnímu zastupitelství (podle § 13 zákona o státním zastupitelství¹); ministr toto číslo na Twitteru [zpochybnil](#). [Čtyři z těchto žádostí](#) se týkaly živé kauzy brněnských městských bytů. Na poslední z žádostí odmítl nejvyšší státní zástupce z velké části odpovědět, neboť měla překročit meze § 13 zákona o státním zastupitelství. Mělo se jednat o [dotazy](#) týkající se osobního a rodinného života státní zástupkyně VSZO Petry Lastovecké dozorující část z brněnských kauz. Krom jiného také kauzu brněnských městských bytů. Státní zástupkyně k tomu [uvedla](#), že dotaz je natolik osobního rázu, že se vymyká všemu, co v této pozici zažila. Nejvyšší státní zástupce četnost dotazů k této kauze [označil za nevhodnou](#) a vyžádal si schůzku s ministrem.

Ministr si současně [vyžádal](#) od již zmíněného Aleše Dufka, pověřeného místopředsedy Městského soudu v Brně pro trestní úsek, jména soudců, kteří

¹ § 13 odst. 1: „Ministr spravedlnosti může kdykoli požádat kterékoli státní zastupitelství o informaci o stavu řízení v každé věci, v níž je státní zastupitelství činné, pokud je taková informace potřebná k plnění úkolů ministerstva nebo pokud takovou informaci potřebuje jako člen vlády.”

v této kauze rozhodovali o vazbách a domovních prohlídkách. Ten k tomu uvedl: „Jsem soudcem 29 let. Nikdy se nestalo, že by ministerstvo chtělo jména soudců, kteří v nějaké takové věci rozhodovali. Takže nevím, proč to chtěli.“ K věci se pro média [vyjádřil](#) i prezident soudcovské unie Libor Vávra: „Nesetkal jsem se s tím, že by po mně někdo chtěl jména soudců, kteří na případu pracovali. Takže nevím, jak bych postupoval.“ [Po hovoru](#) s Pavlem Blažkem však své vyjádření [upřesnil a zmírnil](#).²

Ministr spravedlnosti zároveň [veřejně a ostře kritizoval](#) práci státních zástupců VSZO v kauze Stoka. Ta opět souvisí s prostředím brněnské komunální politiky, zejména se stranou ANO, ale také s [brněnskou ODS](#). Doslova uvedl: „Na čtené dotazy sděluji, že systémové selhání represivních orgánů státu je a bude řešeno vrcholnými orgány veřejné moci. Konkrétní být bohužel nemohu. Případ popsany zde je jen špičkou ledovce.“ Proti jeho výrokům se [ohradila Unie státních zástupců](#).

Je pozoruhodné, že velkou část aktivit ministra spravedlnosti vůči orgánům činným v trestním řízení lze důvodně spojovat s Brnem, kde od konce 90. let působil v komunální politice. Konkrétně s živými kauzami, které úzce souvisí s komunální politikou a v nichž jsou obvinění či prověřování jeho [blízcí straničtí kolegové](#). Řešení těchto případů mohou dostat nebo už dostali na starost soudci trestního úseku Městského soudu v Brně, Krajského soudu v Brně a státní zástupci VSZO. Tato situace oprávněně vyvolává silnou kritiku – a to bez ohledu na pravdivost [neověřených informací](#), že sám ministr spravedlnosti byl či je v těchto kauzách předmětem prověřování (ministr tyto informace popírá).

I kdyby ministra spravedlnosti k těmto krokům vedly sebelepší úmysly, tak je jeho jednání přinejmenším ústavně nepatřičné. Ministr tím vysílá orgánům činným v trestním řízení, konkrétně státním zástupcům a soudcům, mocenské signály. Popsanými kroky na ně vytváří tlak, hodnotí jejich rozhodovací činnost, vč. živých případů, a současně dává najevo, že takové hodnocení může mít vliv na jejich

² Seznam zprávy do svého článku následně doplnily následující odstavce: „Po vydání textu Blažek přišel s tím, že dotaz poslal odbor dohledu ministerstva. Podle Vávry se tento odbor na věci soudu ptá. ‘V drtivé většině tak ale jedná na základě stížnosti člověka - neříkám ale že zrovna na tohle a v téhle šíři,’ doplnil Vávra.” V rozhovoru pro Novinky.cz pak Libor Vávra na dotaz, zda se mu něco takového stalo, uvedl: „[J]ako předsedovi soudu, kterým jsem byl u různých soudů dvacet let, se mi stalo opakovaně, že někdo požadoval tyto informace. Tím myslím účastníky řízení, kteří nevěřili systému rozvrhu práce a chtěli si to ověřit. (...) Čili mně ten postup samotný nepřijde vůbec zvláštní nebo divný. Spíš chápu, že média a veřejnost zajímá ten politický rozměr. Je to totiž speciální tým, že je to spojováno přímo s osobou ministra, což si myslím, že mu moc neprospívá.”

personální postup.³ Současně ukazuje, že se nebojí svých personálních a kárných kompetencí využít.⁴ Činí tak navíc ve věci, která má nepopiratelné politické přesahy. Ve svém souhrnu tak v justici vytváří atmosféru jistých očekávání, která může podkopávat principy nestrannosti a nezávislosti orgánů činných v trestním řízení při rozhodování konkrétních případů, jakož i principy legality a oficiality.⁵

Vytváření takového tlaku je obzvláště problematické v modelu takzvané ministerské správy soudnictví. Ten je dlouhodobě udržitelný jen v zemích se silnou politickou kulturou, v nichž jsou sebemenší, byť nepřímé, politické tlaky na řešení konkrétních trestních kauz, zvláště těch s politickým přesahem, považovány za absolutně nepřijatelné. V opačném případě totiž hrozí vznik nastíněné „atmosféry očekávání“, která může podkopat nezávislost orgánů činných v trestním řízení při rozhodování konkrétních případů. Ve vztahu k ministrovým aktivitám vůči státnímu zastupitelství je zároveň důležité poznamenat, že státní zastupitelství je sice zařazeno pod moc výkonnou, ale její političtí představitelé z velmi dobrých důvodů nemohou, až na přísně vymezené výjimky, zasahovat do řešení konkrétních trestních případů či je jakkoli jinak ovlivňovat.⁶

V zemích s vyspělou politickou kulturou by si ministr spravedlnosti takové počínání,⁷ které se byť jen jeví jako vytváření tlaku na rozhodování orgánů činných v trestním řízení, nemohl dovolit. Ministr spravedlnosti bývá vnímán jako strážce nezávislosti soudců a státních zástupců, od kterého se naopak očekává, že je bude

³ V podobném duchu lze vnímat ministrův návrh novely zákona o státním zastupitelství, který ve své předložené verzi ponechal (často kritizovanou) pravomoc vlády odvolat na návrh ministra nejvyššího státního zástupce bez uvedení důvodů. Původně předložená verze byla nejen v rozporu s programovým prohlášením vlády, ale též s návrhy novel současných vládních stran z minulého volebního období. Po kritice však ministr tento návrh stáhnul k přepracování. Novele se podrobně věnovala [analýza](#) Unie státních zástupců.

⁴ V našem tzv. ministerském modelu jsou tyto kompetence ve vztahu k soudům relativně široké.

⁵ Je dobré poznamenat, že v ústavních systémech se slabou nezávislostí justice nemusí docházet k ukládání explicitních politických pokynů jednotlivým soudcům či státním zástupcům. Často je zde vytvářena atmosféra, v níž sám orgán činný v trestním řízení ví, do kterých věcí se nepouštět (např. stíhání některých politiků), vůči čemu být obezřetný a co se od něj očekává – a kterými kroky si teoreticky může způsobit různé nepříjemnosti s politickou mocí a ohrozit svou kariéru a budoucnost. Právě proto je důležité být ostražitý proti sebemenším náznakům vytváření takové atmosféry.

⁶ Trestní řád dává ministru spravedlnosti pravomoc podat proti rozhodnutí státního zástupce toliko stížnost pro porušení zákona, o které ale rozhoduje Nejvyšší soud (stížnost byla přesto opakovaně předmětem kritiky a bylo navrženo její vypuštění z trestního řádu). Ústava umožňuje prezidentu republiky (s kontrasignací předsedy vlády) nařídit státnímu zástupci, aby nepokračoval v trestním řízení (abolice). Jakékoli další politické zásahy a tlaky na státního zástupce ve spojení s jednotlivými kauzami jsou však nepřijatelné. Při výkonu nastíněných pravomocí je navíc třeba postupovat zdrženlivě a nezadat důvod k podezření, že dochází k jejich zneužití. Současně je nezbytné se vyvarovat střetu zájmů. Jiná věc je vymezování trestní politiky státu ze strany vlády; to však může probíhat toliko na abstraktní systémové úrovni vymezováním priorit, nastavováním kapacit, apod., nikoli ingerencí do jednotlivých trestních řízení.

⁷ To platí obecně, bez ohledu na zvolený model správy soudnictví.

bránit před případnými politickými zásahy.⁸ V zemích „common law“ bývají dokonce už jen politické diskuze či interpelace o probíhajících trestních věcech považovány za nepřípustné ovlivňování činnosti orgánů činných v trestním řízení.⁹ Bez ohledu na ústavní systém je však zcela nepřijatelné, aby docházelo k tlaku na orgány činné v trestním řízení v politicky citlivých kauzách, v nichž jsou vyšetřováni spolustraníci a známí vládních politiků, natožpak samotného ministra spravedlnosti.

Jedním z nejdůležitějších ústavních principů je rovnost občanů před zákonem, která úzce souvisí s principem právního státu. Orgány činné v trestním řízení musejí s občany jednat jako s rovnými a nemohou mezi nimi činit rozdíly na základě jejich politických či osobních vazeb. Musí jednat nestranně a podle práva. Pokud je ministr spravedlnosti nespokojen s jejich činností, měl by primárně předkládat návrhy zákonů nebo navrhopvat jiné systémové změny. Činit tak má vždy na základě přesvědčivých argumentů a transparentních analýz podložených daty. Nelze akceptovat, aby vůči orgánům činným v trestním řízení vysílal mocenské signály a tím ohrožoval osvědčené principy právního státu a dělby moci. Zejména pak v situaci, kdy je jeho pozornost ve značném nepoměru věnována obvodu, v němž po dlouhá léta působil, a případům, které se týkají jeho spolustraníků a známých z té éry.¹⁰ Takové kroky zavdávají důvodné podezření ze střetu zájmů a ohrožují důvěru veřejnosti v rovnost občanů před zákonem a právní stát.

Lukáš Kraus, Věnek Bonuš, Josef Karlický
za expertní tým Rekonstrukce státu

⁸ Např. [Cabinet Manual](#) ve Spojeném království, bod 6.38, 6.39: “*The Lord Chancellor has special responsibility to defend judicial independence.*”

⁹ Např. pravidla britského Parlamentu zakazují [interpretace](#) a [parlamentní rozpravu](#) v živých věcech. Jde o doktrínu tzv. sub judge. Tato doktrína samozřejmě neplatí ve všech ústavních systémech. Sdílenou dobrou praxí v těchto věcech je ovšem zvýšená zdrženlivost při respektu k dělbě moci (a vnímání hrozby nežádoucího ovlivňování práce justičních orgánů). Viz např. [analýza](#) ve vztahu k vyšetřovacím komisím.

¹⁰ Nepatřičné je ovlivňování jakéhokoli živého případu, zvlášt případu s (jakýmkoli) přesahem do stíhání politiků. Situace je samozřejmě závažnější, pokud je ovlivňování spojeno s vlastním zájmem ministra či jeho spolustraníků. Ovlivňování se samozřejmě nerozumí jen (zjevně protizákonný) pokyn orgánu činnému v trestním řízení, ale i mnoho jiných subtilnějších kroků a zmiňované “vysílání signálů” z pozice moci.